

2023

Årsrapport

FAIRTRADE
NORGE

Innhold

Forord	side 3
Nyheter i 2023	side 4
Utvikling på det norske markedet	side 6
2023 i korte trekk	side 7
Samarbeid i Norge	side 10
Innovasjon og lojalitet i offentlig sektor	side 15
De vanligste spørsmålene vi fikk i 2023	side 18
Andre aktiviteter i 2023	side 22
Prosjektbesøk og resultater	side 24
Fairtrade globalt i 2023	side 27
Dette er Fairtrade	side 32
Årsberetning og regnskap	side 34

Årsrapport 2023 © Fairtrade Norge

Bildekreditering

Forside: Bomullsbonde, India ©Fairtrade/ Christoph Nusch **Side 5:** Ansatte i SPAR med Fairtrade-merkede uniformer ©Ørjan Marakatt Bertelsen; SPAR Fairtrade-merket handlenett ©SPAR Norge; Kaffebonde, Colombia ©Fairtrade Česko a Slovensko; Tone Faugli sammen med Gunvor Irene Dingstad og Bjart Th Pedersen i NorgesGruppen ©Fairtrade Norge **Side 6:** Forbruker ©Fairtrade Sverige **Side 10:** Erling J. Ølstad ©Mester Grønn; Blomsterarbeider, Kenya ©Fairtradel/Christop Köstlin **Side 11:** Blomsterarbeider, Kenya ©Situma Siepete (Hotlist Group) **Side 12:** Julie Haugli Aarnæs ©NorgesGruppen; Kakaobonde i Elfenbenskysten ©Mohamed Aly DIABATÉ **Side 13:** Kakaobonde, Elfenbenskysten ©Fairtrade / Christoph Köstlin **Side 14:** Bama på besøk hos Fairtrade-farmen Don Polo i Ecuador ©Bama **Side 15:** Kaffebonde, Brasil ©Fairtrade/ Santiago Engelhardt **Side 16:** Tekstilarbeider, India ©Fairtrade DE/Christop Köstlin; Fairtrade-bananer ©Fairtrade Foundation **Side 17:** 20-års jubileum Fairtrade-fylket Østfold ©Østfold fylkeskommune; 15-års jubileum Fairtrade-kommunene Volda og Ørsta ©Orsta kommune **Side 18:** Blomsterarbeider, Kenya ©Situma Siepete (Hotlist Group) **Side 22:** Gatekunst i Bergen, signert «Barnslig» (Hilde Elise Vie) ©Bergen kommune; Fairtrade-stand på Oslo Vegetarfestival ©Oslo kommune **Side 23:** Tone Faugli i Arendalsuka ©Fairtrade Norge **Side 24:** Kakaobonde, Ghana ©Fairtrade Africa **Side 25:** Blomsterarbeidere, Kenya ©Fairtrade Africa **Side 26:** Kakaobonde, Elfenbenskysten ©Fairtrade Africa; Blomsterarbeider, Kenya ©Fairtrade Africa **Side 27:** Bananprodusent, Peru ©Fairtrade International **Side 29:** Kakaofrukt ©Mohamed Aly Diabate/Fairtrade/Fairpicture; Kaffeplante, Peru ©The Fairtrade Foundation/Eduardo Martino **Side 30:** Bananarbeidere, Colombia ©CLAC; Kaffebonde, Brasil ©CLAC **Side 34:** Bananarbeidere, Den dominikanske republikk ©CLAC **Side 38:** Bomullsbonder, India ©Fairtrade/ Christoph Nusch

Fairtrade fungerer!

Det er det viktigste jeg sitter igjen med etter mitt første år som daglig leder i Fairtrade Norge. Med min bakgrunn fra internasjonalt arbeid, næringsliv og humanitær sektor, var jeg spent på om jeg hadde kommet nærmere «løsningen på utviklingsproblematikken» og som forener næringslivets interesser med bærekraftig utvikling. Det kan jeg nå svare Ja til.

Handel har, på linje med investeringer, et enormt potensial til å bidra til en bedre verden, med bedre klima- løsninger, respekt for menneskerettigheter, sosial stabilitet og anstendige liv. I fjor kom et ekspertutvalg med svært gode innspill til ny utviklingsstrategi. Imidlertid manglet fokuset på handel som en del av løsningen. Vi har lenge hatt en debatt om hvordan vi kan flytte investeringer fra fossil til fornybar energi. La oss få den samme debatten om hvordan flytte handel fra ikke-bærekraftig til bærekraftige produkter og tjenester. Du kan lese kronikken vi skrev [her](#).

I 2023 satte Fairtrade Norge rekord med 8 nye lisenstakere, og en økning i lisensinntekter på 8,2 %. Hjertelig velkommen til Bokhari, Universal Brands, Profilforum, WaterLogic, Noramix Trade og Sørlandschips. Og velkommen tilbake til Odd Langdalen. Vi ønsker å gratulere Mester Grønn, Bama og Varner med å nok en gang være våre tre største lisenstakere. Vi vil også gratulere Kjeldsberg Kaffe med å være den største Fairtrade-lisenstakeren på kaffe, tett etterfulgt av Joh. Johannson.

I løpet av året mottok vi mange henvendelser om alt fra levelønn til avskoging, og ga råd og veiledning om dette, samt klima, sporbarhet og risikoer. Fairtrade utviklet et risiko-verktøy som både synliggjør de viktigste risikoer per råvare og land, samt hvilke konkrete tiltak Fairtrade gjør i forhold til disse områdene - for eksempel innen barnearbeid, tvangsarbeid, arbeidsforhold og likestilling.

Krisene bønder og arbeidere i risikoutsatte sektorer og land opplever er større og flere enn noen gang, spesielt på grunn av inflasjon og klimaendringer. De mest sårbare rammes hardest. De fleste bøndene var fattige fra før, og nå får de ikke lenger endene til å møtes, fordi produksjonskostnadene har økt langt over hva inntektene dekker.

Selv besøkte jeg kakaobønder i Ghana og Elfenbenskysten, samt blomsterarbeidere og kaffebønder i Kenya i løpet av året. Kakaobøndene fortalte meg at på 1970-tallet var det en stolthet å være kakaobonde fordi man tjente bedre. Nå er yrket

et fattigmannsyrke. I Ghana var inflasjonen da på 53 %. Det er høyere enn de fleste kan klare.

Inn i 2024 har vi sett hvordan kakaoprisene skyter i været, blant annet fordi mange av bøndene ikke har hatt råd til å investere i nye kakaoplanter på 25 år. Derfor er Fairtrade sin minimumspris og premium helt sentralt.

I alle landene jeg var ble jeg imponert over Fairtrade sin støtte og opplæring, bøndene sitt pågangsmot og kunnskap. Jeg ble også utrolig imponert over systemet for sporbarhet og hvordan det jobbes med å unngå barnearbeid. Systematikk og engasjement er to stikkord her.

Fairtrade fungerer! Fairtrade fører til økt økonomisk sikkerhet, bedre arbeidsforhold, lavere klima- fotavtrykk, økt likestilling og flere anstendige arbeidsplasser. Det skyldes minimumspriser, helhetlig bærekraft, et felles eierskap hvor bønder, arbeidere og Fairtrade sammen utvikler stadig bedre standarder. Fairtrade har folk «på bakken» som støtter bønder og arbeidere, og tredjepartsertifisering og kontroller utført av et uavhengig organ. Vi er til stede gjennom hele verdikjeden. Fairtrade har sterke standarder på miljø og arbeidsforhold, og en helt unik ordning på økonomi. Minimumspris og premium-betaling er helt essensielt i vår modell. Dette er sentralt fordi man må jobbe med rotårsaker for å bekjempe utfordringer som barnearbeid og tvangsarbeid. Fattigdom er en slik rotårsak, og da er anstendig betaling en kjerne i løsningen.

Vi er glade for at mange av våre næringslivspartnere viser til at sertifiseringsordningen til Fairtrade hjelper dem både med å redusere risiko, redusere kostnader og at Fairtrade fører til økt verdi. Vi er også stolte av Fairtrade-kommunene som jobber jevnt og trutt for å bruke den offentlige innkjøpsmakten til å skape en bedre verden. Østfold samt Volda og Ørsta hadde jubileer i 2023, som jeg fikk være med å feire. Jeg har også lyst til å fremheve foregangsarbeid fra Oslo Kommune ved Bymiljøetaten som økte kravene og vektingen på etisk handel med stor suksess. Dette og mer kan du lese om i denne årsrapporten.

Takk til alle aktører som baner vei, inspirer oss og flytter verden i riktig retning!

Tone Faugli
Daglig leder,
Fairtrade Norge

Nyheter i 2023

8 nye lisenstakere - rekordår!

2023 ga rekord i antall nye lisenstakere med hele åtte nye. Tre er innen tekstilsektoren, med **Bokhari**, **Universal Brands** og **Profilforum**, og dermed fortsetter den gode trenden innen tekstil fra 2022. **Odd Langdalen** kom tilbake som lisenstaker for Fairtrade-bananer, og dermed er det to leverandører av Fairtrade-bananer på det norske markedet. **Waterlogic** som leverer kontortjenester kom inn som ny lisenstaker med Fairtrade-merket kakao og kaffe, og **Noramix Trade** og **Noramix Brands** med nye produkter som lanseres på markedet i 2024. **Sørlandschips** ble også ny lisenstaker og har lansert Fairtrade-merket Go' Vegan-sjokolade. Andre produktnyheter ble også lansert av eksisterende lisenstakere, hvor ett av produktene var iskaffe fra **Kolonihagen** og **Rema 1000**.

Fairtrade rangert på topp i ny sertifiseringsveileder

Etisk handel har lansert nye versjoner av sine sertifiseringsveiledere, som finnes tilgjengelig på [deres nettsider](#). Veilederne rangerer de ulike ordningene etter hvor godt Etisk Handel Norges prinsipper er dekket.

Fairtrade er stolte over å bli rangert øverst på veiledere for kategoriene «Dagligvare», «Tekstiler» og «Produkter og merker». Det innebærer å ha blitt vurdert som «beste praksis» innenfor temaer som for eksempel barnearbeid, lønn og miljø.

Tusen takk til Etisk Handel for å ha gjennomført dette krevende og viktige arbeidet. Vi håper og tror at veilederne vil bli til nytte for bedrifter og det offentlige for å få en objektiv rangering og en hjelp til å gjøre gode valg.

Etisk handel Norge Sertifiseringsveileder Produkter og merker

Rangert etter hvor omfattende Etisk handel Norges prinsipper er dekket

	Tvangs- arbeid/ slavearbeid	Fagorgani- sering og kollektive forhandlinger	Barnearbeid	Diskri- minering	Brutal handling	HMS	Lønn	Arbeidstid	Regulære ansettelser	Margi- nalisée- te befolknings- grupper	Miljø	Korrupsjon	Dyrevelferd
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗
	○	○	○	○	○	○	○	○	○	✓	✓	✗	✗
	○	✓	○	○	✗	✓	✗	✓	✗	✗	✓	✓	✗
	○	○	○	○	✗	✓	○	✗	✗	✓	✓	✓	✗
	✓	✓	✓	✓	○	✓	✓	○	○	✓	✓	✓	✗

4

Nyheter i 2023

Produktnyheter

Utvalgte produktnyheter i 2023:

- Iskaffe fra Kolonihagen,
- Go'Vegan sjokolade,
- Intermezzo kakao fra Waterlogic,
- Økologiske Fairtrade-banener fra Odd Langdalen Frukt og Grønt,
- Fairtrade-merkede t-skjorter fra Yôke,
- Handlenett, bager og andre merch-produkter i Fairtrade-merket bomull fra Bokhari,
- Handlenett i Fairtrade-merket bomull fra Spar levert av Universal Brands.

SPAR og Mester Grønn med Fairtrade-merkede uniformer

Gjennom å bruke uniformer laget av Fairtrade-bomull, bidrar SPAR og Mester Grønn til at småskala bomullsbønder i Asia og Afrika får en bedre betaling og kan drive et mer bærekraftig jordbruk.

Over 350 millioner mennesker globalt er avhengig av bomullsproduksjon som levebrød. Fattigdom, barne- og slavearbeid samt klimaendringer er noen av de største utfordringene i denne sektoren. Fairtrade har i flere år arbeidet for å bedre disse forholdene, blant annet gjennom en minimumspris på råvarene og reduksjon av negativ miljøpåvirkning.

Fairtrade-merkede uniformer og handlenett hos SPAR Norge

Kjeldsberg Kaffebrenneri – største lisenstaker på kaffe for andre år på rad

Kjeldsberg Kaffebrenneri er en viktig samarbeidspartner for oss her i Norge og ikke minst for bøndene og arbeiderne i lavinntektsland.

“Vi er veldig stolte over å være Fairtrade Norges største lisenstaker på kaffe. Fairtrade-sertifisert kaffe har økt etterspørsel blant våre kunder, og vi er glade for å kunne tilby Fairtrade-kaffe i tråd med våre verdier om å bidra til en bedre verden for mennesker og natur – nå og i fremtiden. Vi skal være den beste hverdagskaffen, og gjøre det enkelt for alle å nyte skikkelig god og ansvarlig kaffe.”

- Kjeldsberg Kaffebrenneri

Ny samarbeidsavtale med NorgesGruppen

NorgesGruppen og Fairtrade Norge har inngått ny samarbeidsavtale med mål om å øke omsetningen og bruken av Fairtrade-merkede produkter og råvarer. NorgesGruppen er engasjert i miljø, bærekraftig utvikling og menneskerettigheter, og ønsker å gjøre det enklere for kundene å ta bærekraftige valg. Dette er vi i Fairtrade Norge veldig glade for. Til det beste for forbrukere, bønder og arbeidere. Sammen skaper vi den verden vi vil leve i!

Ny samarbeidsavtale med NorgesGruppen

Utvikling på det norske markedet

2023 i korte trekk

I 2023 ble over 632.000 Euro generert i Fairtrade Premium av norske lisenstakere.

Hver gang norske innkjøpere velger Fairtrade-merket, er de med på å bidra til Premium-betalingen som bøndene får i tillegg til råvarebetalingen. Denne ekstra summen er helt nødvendig for å dekke investeringer bønder og arbeidere har behov for i lokalsamfunnet sitt.

8 nye lisenstakere

Fairtrade rangert på topp

i ny sertifiserings-veileder

€ 632.000+

i Fairtrade Premium generert av norske lisenstakere*

Blomster

er det mest populære Fairtrade-produktet i Norge (etterfulgt av is, bananer og bomull)

1130+

produkter med Fairtrade-råvarer på det norske markedet

+8,2%

økning i lisensinntekter i 2023

3 besøk til prosjektland

19 norske kommuner er med i Fairtrade-nettverket

Deltatt på

17 **eventer og debatter**

* Premium-midler beregnes i Euro og tallet ovenfor er basert på estimer.

Nøkkeltall

Omsetningen av Fairtrade-merkede varer på det norske markedet holdt seg stabil fra 2022 til 2023, men det er store variasjoner innen kategoriene. Kalde drikker hadde størst volumvekst med 82 %, noe som skyldes en ny suksessfull iskaffe fra Kolonihagen og Rema. Blomster hadde en oppgang på 8 %, noe som er en betydelig vekst da dette er vår største kategori. Kaffe og bananer falt dessverre med hhv 12 og 7 % i volum.

Volumutvikling:

82% **Kalde drikker**
Oppgang i salg av Fairtrade-merkede kalde drikker.

12% **Sukker**
Oppgang i salg av Fairtrade-merket sukker.

8% **Blomster**
Oppgang i salg av Fairtrade-merkede blomster.

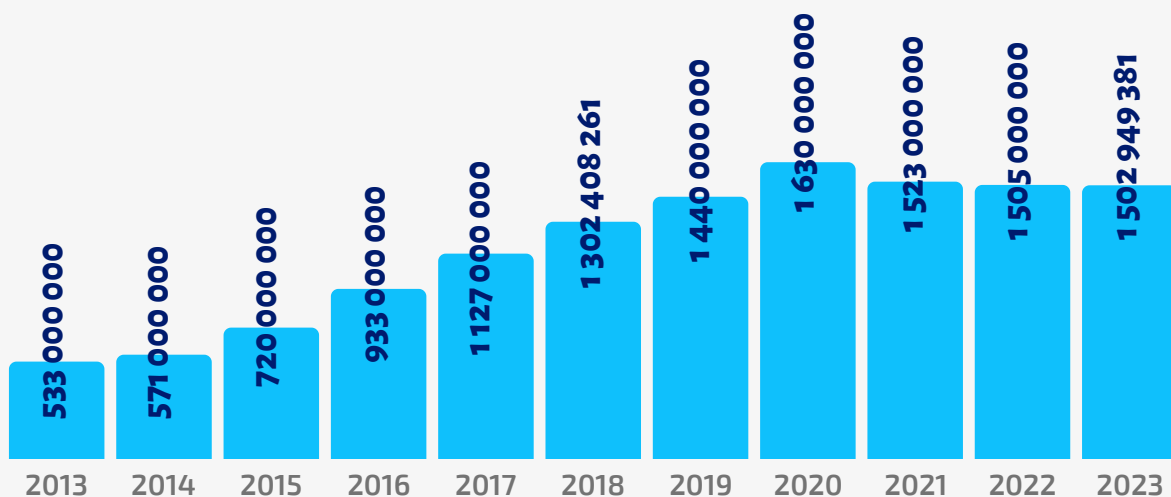
13% **Vin**
Oppgang i salg av Fairtrade-merket vin.

-12% **Kaffe**
Nedgang i salg av Fairtrade-kaffe.

-7% **Bananer**
Nedgang i salg av Fairtrade-bananer.

Total omsetningsverdi

Produktkategoriene kalde drikker, blomster, sukker og vinsalg økte i omsetning i 2023, mens den samlede omsetningsverdien på Fairtrade-merkede produkter i Norge gikk noe ned; fra kr 1,505 milliarder i 2022 til kr 1,502 milliarder i 2023. Dette skyldes i hovedsak en nedgang på kaffe, bananer, iskrem og tekstil.

Våre samarbeidspartnere

Siden oppstarten i Norge i 1997, har Fairtrade Norge samarbeidet med en rekke bedrifter, både lisenstakere og innkjøpere, samt kommuner og offentlige innkjøpere. Ved utgangen av 2023 var det 32 Fairtrade-lisenstakere og 19 norske Fairtrade-kommuner. Våre samarbeidspartneres engasjement er et viktig ledd i arbeidet vårt, for å verne om menneskerettigheter og motvirke fattigdom.

55+

Samarbeidspartnere som velger Fairtrade-merket i Norge.

1130+

Produkter med Fairtrade-sertifiserte råvarer på det norske markedet.

Lisenstakere og samarbeidspartnere

- Bama Gruppen
- Bik Bok
- Black Cat Kaffe og Tehus
- Blomsterringen Engros
- Bokhari
- Choose
- Confecta
- Crema Kaffebrenneri
- Dressmann
- Jacobs Douwe Egberts Norge
- Joh. Johannson Kaffe
- Junkyard
- Kjeldsberg Kaffebrenneri
- Kolonihagen
- Kristiansand Dyrepark
- Maskinpakking
- Mester Grønn
- Midsona Norge
- Noramix Brands
- Noramix Trade
- NorgesGruppen
- Odd Langdalen Frukt & Grønt
- Pals
- Princess-Gruppen
- Profilforum
- REMA 1000
- Smarte Nytelser
- Solberg & Hansen
- Stavanger Kaffebrenneri
- Sørlandschips
- The Coca-Cola Company
- UniformPartner
- Unil
- Universal Brands
- Varner
- Waterlogic Norge
- Wenaas Workwear

Kommuner

- Asker kommune
- Bergen kommune
- Bærum kommune
- Flekkefjord kommune
- Fredrikstad kommune
- Halden kommune
- Haugesund kommune
- Kvinesdal kommune
- Luster kommune
- Lørenskog kommune
- Modum kommune
- Molde kommune
- Moss kommune
- Oslo kommune
- Sarpsborg kommune
- Utsira kommune
- Vindafjord kommune
- Volda kommune
- Ørsta kommune

Interessert i samarbeid?

Ønsker du mer informasjon om hvordan vi jobber eller hvordan du kan samarbeide med Fairtrade kan du ta kontakt med oss på kontakt@fairtrade.no

Nøkkelen til suksess ligger i langsiktighet, tydelige miljøkrav og gode arbeids- og lønnsvilkår

Intervju med Erling J. Ølstad, CEO i Mester Grønn.

1. Gratulerer med det imponerende resultatet for 2023 hvor salget av Fairtrade-blomster har økt! Hva tror du har vært nøkkelen til suksessen med økt salg av Fairtrade-sertifiserte blomster?

Nøkkelen til suksess ligger i langsiktig tett samarbeid med tydelige krav og forventninger begge veier. Langsiktige relasjoner skaper trygghet og tillit. Mester Grønn har vært til å stole på uansett hva som har skjedd. Som et eksempel, da pandemien startet, stoppet hele handelen av blomster opp i en periode. Fra hele Europa ble bestillinger kansellert, vi bestemte oss derimot at vi skulle ta ut Fairtrade kontrahert volum. Det gjorde vi, og vi fortsatte og betale Fairtrade Premium som vanlig. Det var særdeles viktig for arbeiderne på farmene. De er stolte av samarbeidet, de kjenner oss og dermed så blir det også viktig å levere kvalitet hver gang. Det merker også kundene i Norge, de opplever rett og slett at blomstene holder lenger. Så har det jo også noe å si at det er tydelige miljøkrav i Fairtrade-standarden og tenkingen rundt plantehelse, biologisk bekjempning og ikke minst jordhelse har fått et stort fokus.

2. Vil dere avsløre hvor stor andel Fairtrade-blomster utgjør av Mester Grønn sin totalomsetning av blomster?

12 % av alt vi selger i Mester Grønns butikker er Fairtrade-merket. Ca 50% av hva vi importerer fra Afrika bærer Fairtrade-merket selv om nesten 100% av blomstene kommer fra Fairtrade-sertifiserte farmer. Vi skulle gjerne ha løfta andelen betydelig, men en sterk konkurransesituasjon, særlig fra dagligvare, på pris, gjør at vi må tilby en kategori billigere produkter uten Fairtrade-merket.

3. Til tross for makroøkonomiske utfordringer, stort fokus på pris, og inflasjon i hjemmemarkedet, har Mester Grønn altså oppnådd betydelig vekst i salget av Fairtrade-merkede blomster. Hvordan har dere klart å navigere gjennom disse utfordringene og opprettholde suksessen?

Det er kundene som bestemmer, så enkelt er det. Når kundene opplever gode produkter så kommer gjenkjøpet. Mange av Fairtrade kundene er også bevisst på valget og vet at de bidrar til gode arbeids- og lønnsvilkår i sør. Vi er regelmessig på farmbesøk og ser virkningen av Fairtrade-midlene på farmen og i områdene hvor farmene ligger. Vi har bidratt med 30% av pengene til et bibliotek for over én million mennesker i Kenya. Når en møter de studentene som leser der og ser gleden og muligheten det gir så blir det jo også en ekstra innsats fra vår side på å utvikle Fairtrade-kategorien. Dette er jo bare et av et utall eksempler. Skole, helse, vann, utdanning, områder som øker livskvalitet og bidrar til stabilitet og utvikling, er der Fairtrade-midlene går. Det er noe vi er stolte av og gir energi til også å stå på her hjemme.
(fortsetter)

“Våre medarbeidere vet også at fotavtrykket av blomstene produsert i sør er betydelig lavere enn om de var produsert lokalt.”

- Erling J. Ølstad

(forts. - Intervju med Erling J. Ølstad, CEO i Mester Grønn)

4. Hvordan hjelper Mester Grønn forbrukerne til å velge bærekraftig?

Når kunden velger et Fairtrade-produkt er helse, miljø, sikkerhet og arbeidstakeres lønn og rettigheter ivaretatt. Gjennom sertifiseringsordningen blir farmene sjekket ut gjennom regelmessige avtalte kontroller, men også uanmeldte sjekker.

Vi besøker selv også farmene og er tett på produksjonen. Samtidig er våre ansatte i Norge også opptatt av bærekraft-aspektet av hva vi holder på med og foretrekker helt klart å selge Fairtrade-blomster. Det er samspillet mellom den nordlige og sørlige halvkule som gjør oss gode. Våre medarbeidere vet også at fotavtrykket av blomstene produsert i sør er betydelig lavere enn om de var produsert lokalt.

5. Dere har vist en imponerende evne til å tenke globalt og ta globalt ansvar, selv i en tid med økonomiske vanskeligheter. Hva motiverer dere til å fortsette å støtte Fairtrade og opprettholde anstendige arbeidsplasser i risikoutsatte land og sektorer?

Vi lever i en svært urolig verden hvor klimautfordringer og krig rammer stadig flere mennesker. Det er både en trist og ikke minst svært alvorlig utvikling.

Gjennom Fairtrade, og vårt arbeid og handel med Afrika, har vi tydelig sett betydningen av hva vi faktisk er med å bidra til. Stabile lokalsamfunn med gode og sikre arbeidsplasser er nøkkelen til en fremtid for de oppvoksende generasjoner. Når mange begynner å måtte betale skatt så stiger også presset på politikere til å levere tjenester tilbake til befolkningen og redusere korrupsjon. Kunnskap reduserer manipulasjon fra maktsyke politikere og bidrar til at befolkningen gjør gode valg. Det har vi sett på de siste valgene i Kenya som har blitt gjennomført på en demokratisk måte uten de store voldsbølgene man har sett tidligere. Hvis vi tenker at det bare er lokalproduksjon som er løsningen tar vi helt feil. Det er et godt globalt samspill som er løsningen, og en mer rettferdig fordeling.

6. Hvordan ser du for deg at dette kan inspirere andre bransjer? Er det noen du kunne tenke deg å utfordre spesielt?

Jeg må si at jeg mener Fairtrade-bananer er et undervurdert produkt hvor det ligger et betydelig potensial. Det er en kjemikaliefri banan som gir en stor helse- og miljøgevinst både i sør og nord. Igjen handler det om hvilke valg vi forbrukere tar og hva vi kjøper. Samtidig handler det også om kunnskap og selvfølgelig om hvordan kjedene i dagligvaresektoren velger å prise produktene og ikke minst presentasjon, vareutvalg og ferskhet.

“Gjennom Fairtrade, og vårt arbeid og handel med Afrika, har vi tydelig sett betydningen av hva vi faktisk er med å bidra til.”

- Erling J. Ølstad

Julie Haugli
Aarnæs

Fairtrade unike på lønnsvilkår

Intervju med Julie Haugli Aarnæs, Senior fagsjef bærekraftig handel i Unil.

1. I Unil sin bærekraftsrapport for 2022 står det at «Unil skal bidra ved å gå foran og drive bærekraftsarbeidet fremover i samfunnet». Det er et prisverdig mål. Hvorfor ønsker dere å gå foran, og hva konkret har dere da i tankene?

«Å gå foran» har vært et uttalt mål vi har hatt siden vår første bærekraftstrategi fra 2016-2020. Målet har vært særlig viktig i den perioden der bærekraftstiltak i stor grad har vært frivillige. Vi har identifisert risiko i våre verdikjeder i over 10 år og vi har jobbet systematisk med retningslinjer, prosjekter, opplæring, revisjoner og andre risikoreduserende tiltak. Ved å gå foran, ta initiativ og gjøre tiltak, bidrar vi til å endre hva som er ansett som «bransjestandarden». Og så skal vi være helt ærlige på at våre konkurrenter også kommer med mange gode tiltak som vi følger etter. Fremover vil det nok kreve langt mer av oss «å gå foran» med alle de kommende EU-kravene.

2. I rapporten viser dere til en undersøkelse hvor 80% ønsker å gjøre mer bærekraftige valg, men at pris er et hinder og dere gjengir at 70% av forbrukere mener at næringslivet må gjøre en større innsats. Hva tenker du om dette, og hvordan kan næringslivet eventuelt gjøre en større innsats?

Min oppfatning er at det ikke nødvendigvis skal være opp til forbrukeren å ta de bærekraftige valgene. Det er vi som aktører som skal sikre at våre produkter er tilvirket på en mest mulig bærekraftig måte. Den norske forbruker har allerede høy tillitt til hvordan varene de finner i butikken er produsert og det er begrenset hvor mye kunnskap forbruker skal måtte sette seg inn i for å ta et fornuftig valg i kjøpsøyeblikket. Vi som næringslivsaktører må være

denne tillitten bevisst og jobbe for å gjøre gode tiltak i hele verdikjeden. Forbruker kan selvfølgelig også bidra gjennom sin forbrukermakt.

3. Ett av hovedmålene til Unil, og det første som er nevnt, er ivaretagelse av grunnleggende menneske- og arbeidstakerrettigheter. Hvorfor er dette viktig for Unil?

Vi er avhengige av globale verdikjeder for å hente frem våre produkter. Grunnleggende menneske- og arbeidstakerrettigheter er noe vi vet er en stor utfordring i mange land og industrier. Gjennom vår innkjøpspraksis har vi muligheten til å påvirke positivt og bidra til endringer. Vi er deltakende i innkjøpsamarbeid der vi er flere selskap som stiller de samme kravene – dette øker vår påvirkningskraft ytterligere. Ivaretagelse av grunnleggende menneske- og arbeidstakerrettigheter skal være en del av grunnmuren i vår forretningsdrift.

4. Unil har som målsetning at 100% av kakaoen skal være sertifisert. Hvorfor er det viktig?

Kakao er en råvare vi har i mange produkter og som vi vet har særlig høy risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter, dårlige vilkår for bøndene, barnearbeid og ulovlig avskoging.
(fortsetter)

**“Fairtrade er den
sertifiseringsordningen innenfor
bærekraft og rettferdig handel vi
vet at forbrukeren har best
kjennskap til.”**

- Julie Haugli Aarnæs

(forts. - Intervju med Julie Haugli Aarnæs, Senior fagsjef bærekraftig handel i Unil)

Ettersom dette er en råvare som kan befinne seg i alt fra kjeks til rene sjokoladeprodukter er det få andre tiltak vi kan benytte som går på tvers av alle våre leverandørkjeder slik som sertifiseringer gjør.

5. Hvilken rolle spiller Fairtrade i deres arbeid, og hva anser du som viktig eller unikt ved Fairtrade sin løsning?

Fairtrade er den sertifiseringsordningen innenfor bærekraft og rettferdig handel vi vet at forbrukeren har best kjennskap til.

Fairtrade har bidratt til å løfte bransjestandarden på sertifiseringsordninger, er i konstant utvikling og har en unik tilnærming til lønnsvilkår for bonden.

6. Du er personlig også engasjert som styremedlem i Fairtrade-hovedstaden Oslo. Hvorfor ønsket du å engasjere deg der?

Som en av landets største innkjøpere har Oslo kommune en stor påvirkningskraft, spesielt når det gjelder innkjøp og sortimentsstyring. Ved å etterspørre sertifiserte produkter og råvarer bidrar Oslo Kommune også til å øke etterspørselen. Dette har en påvirkning på samtlige leverandører inn til kommunen og på våre verdikjeder. Oslo Kommune har en forpliktelse til å kreve særlige tiltak i verdikjeder med høy risiko.

7. Er det noe annet du har lyst til å fremheve vedrørende ditt engasjement for bærekraft og sertifiseringer?

Etter å ha jobbet med flere ulike bærekraftsstiltak over mange år, både større og mindre prosjekter og målrettet opplæring, har jeg stor tro på at de etablerte sertifiseringsordningene er blant våre beste risikoreduserende tiltak, deriblant Fairtrade. Innen mat og dagligvare vil det være naturlig å variere mellom opprinnelsesland på ulike råvarer og produkter, både for å sikre kvalitet og pris. Ved å stille krav til ulike sertifiseringsordninger på ulike råvarer sikrer vi at minimumskrav blir overholdt uavhengig av opprinnelse. De større etablerte sertifiseringsordningene evner å utvikle seg, sette tiltak på flere problemstillinger, nå mange, og tilrettelegge for både eksisterende og kommende regelverk.

“Min oppfatning er at det ikke nødvendigvis skal være opp til forbrukeren å ta de bærekraftige valgene. Det er vi som aktører som skal sikre at våre produkter er tilvirket på en mest mulig bærekraftig måte.”

- Julie Haugli Aarnæs

“Fairtrade har bidratt til å løfte bransjestandarden på sertifiseringsordninger, er i konstant utvikling og har en unik tilnærming til lønnsvilkår for bonden.”

- Julie Haugli Aarnæs

Bama besøkte Fairtrade-sertifisert banangård i Ecuador

I september var Bama på besøk hos samarbeidspartnere i Sør-Amerika. På denne turen fikk de besøkt den økologiske Fairtrade-farmen Don Polo, som ligger i Santa Elena-provinsen vest for Guayaquil i Ecuador.

Alle Fairtrade-bananene som Bama videregir i det norske markedet, kommer fra denne gården. "Vi er fortsatt godt fornøyde med farmen vi får økologiske Fairtrade-bananer fra" forteller Bama.

Når du handler Fairtrade-bananer i butikken, vil en del av det du betaler gå direkte til bøndene og arbeiderne i form av det som heter Fairtrade Premium.

Midlene som genereres tilknyttet denne farmen forvaltes av organisasjonen Asochandu, som Bama møtte representanter fra under dette besøket.

De 365 ansatte på Don Polo-farmen er med på å bestemme hva slags prosjekter Fairtrade-midlene brukes til, og de kunne fortelle om flere eksempler på tiltak:

- Mat: næringsrik mat til barn mellom 0-3 år
- Helse: medisin, støtte til briller o.l.
- Skolemateriell: sekker, sko, datamaskiner o.l.
- Utbedring av bygninger: bidrag til materiell til å reparere egne hus
- Finansiell bistand: lån til å bygge hus, starte en liten næringsvirksomhet, dyrke egne grønnsaker.

Det er bare noen eksempler. Fairtrade-bananer fra Bama gir også helse, næringsrik mat, reparasjon av hus og annet som arbeiderne bestemmer selv.

Om Fairtrade-bananer globalt

Det jobber nærmere

36 000

mennesker ved Fairtrade-sertifiserte banan-produzentorganisasjoner rundt om i verden

18 %

av alle bønder og arbeidere ved Fairtrade-sertifiserte banan-produzentorganisasjoner er **kvinner**

53 %

av alle Fairtrade-bananer solgt verden over er også **økologiske**

€38 millioner

i Fairtrade Premium tjent av banan-produzentorganisasjoner

> Lær mer [her](#).

Innovasjon og lojalitet i offentlig sektor

Offentlig sektor viser vei

50% vekting av etiske krav fra Bymiljøetaten

I fjor høst kom Oslo kommune og Bymiljøetaten ut med en banebrytende og inspirerende anbudskonkurranse, der etiske krav for første gang ble vektlagt med hele 50 % i forbindelse med en rammeavtale. Pris var vektet 40 % og kvalitet med 10 %.

Etisk handel-kriteriet var delt i to: rettferdig handel og bærekraftige materialer. Med rettferdig handel menes i dette tilfellet handelsbetingelser som sikrer at arbeidstakere i leverandørkjeder for varene har anstendige arbeidsforhold, samt at følgende minimumskrav er ivaretatt:

- Minimumspris til produsentene i råvareledet
- Fairtrade-premium til produsenter
- Fysisk sporbarhet fra råvare til ferdig produkt

Med anstendige arbeidsforhold menes etterlevelse av grunnleggende menneske- og arbeidstakerrettigheter.

Som kommentar til kravene sier Carolina Høvik i Bymiljøetaten: «Interessen i markedet var åpenbar, hele ni tilbud kom inn». Carolina har hatt god erfaring med å vekte etiske krav høyt tidligere, og ønsket nå å teste handlingsrommet ytterligere.

Vi i Fairtrade Norge er svært glade for at Bymiljøetaten og Oslo Kommune stiller tydelige sosiale og etiske krav. Vi er også svært glade for at Fairtrade-produkter ble valgt frem og vant. Vi vil herved gratulere IDÉ House of Brands som leverandører av Fairtrade-sertifiserte varer. Dette er flott inspirasjon til andre som lurer på hvordan de kan stille etiske krav.

Fairtrade er den mest anerkjente sertifiseringen innen anstendig betaling, og bidrar til økt økonomisk sikkerhet. Fairtrades minimumspris og premium er helt essensielt nå som vi vet at fattigdommen i verden øker, og bøndene svært ofte er blant de fattigste.

Oslo viser vei med bananer fra Odd Langdalen

Hvert år kjøper Oslo kommune store volum av produkter med høy risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i den globale verdikjeden. Dette inkluderer valige dagligvarer som bananer, kaffe, te, kakao og rørsukker. Spesielt kaffe og bananer er produkter på DFØs høyrisikoliste med store innkjøpsvolum.

Oslo kommune har derfor hatt som mål å øke andelen varer produsert ved etisk og rettferdig handel i sine innkjøp, innenfor rammen av lover og forskrifter om offentlige anskaffelser.

Merkeordningen Fairtrade er et viktig risikoreduserende tiltak, og i tillegg bruker de kategori- og sortimentstyring som virkemiddel.

I henhold til samarbeidet om bærekraftige måltider stilles blant annet krav til at leverandører skal ha en konkret plan og benytte ressurser som bidrar til å øke andelen av plantebasert kost, sesongbaserte råvarer og rettferdighetssertifiserte råvarer.

I 2023 ble det inngått flere nye samkjøpsavtaler på matområdet, og ved oppstart av disse avtalene ble praksis med sortimentstyring av Fairtrade-merkede kaffeprodukter og bananer videreført. Dette betyr for eksempel at virksomhetene i kommunen kun kan kjøpe Fairtrade-merkede bananer.

“Odd Langdalen var for noen få år siden Fairtrade sertifisert for flere linjer under kategorien frukt, og samtidig leverandør av volum til offentlig sektor i Norge. Man kommer ikke bort fra at Fairtrade produkter i de aller fleste tilfeller koster noe mer enn konvensjonelle produkter, og dermed er det som oftest budsjettene hos de offentlige virksomhetene som begrenser deres adgang til å benytte seg av Fairtrade sertifiserte varer.

Da Odd Langdalen i 2023 ble valgt som foretrukket leverandør av frukt & grønnsaker til Oslo kommune, åpnet dette for at vi igjen kan få være en del av verdikjeden i Fairtrade-systemet.

Med Oslo Kommune som «lokomotivet» så har dette åpnet for at vi kan holde en jevn vareflyt gjennom lageret vårt, og dermed tilby Fairtrade bananer som lagervare til alle som måtte ønske å være en del av det store Fairtrade bildet.” forteller Odd Langdalen Frukt & Grønt.

Fairtrade-nettverket

Østfold Fairtrade med 20 års jubileum

I mars markerte Østfold Fairtrade 20 år. I den forbindelse inviterte de offentlige og private samarbeidspartnere, politikere og alle interesserte i Østfold til miniseminar om status og framtid for rettferdig handel og Fairtrade i Østfold. Det ble mye engasjement og mange kloke ord ble sagt:

«Med enkle midler, kan vi skape en forskjell. Det er det som gjør Fairtrade», sa Erling J. Ølstad Mester Grønn.

«Vi heiv ut alt som ikke var Fairtrade i e-handelssystemet» sa Einar Stefanussen i Fredrikstad.

Det kom også forslag fra salen om slagord.

Fire kommuner i Østfold har status som Fairtrade-kommuner: Fredrikstad, Sarpsborg, Halden og Moss; og det jobbes for at flere skal bli med på laget.

Fairtrade er et nyttig verktøy for kommunene når de skal gjennomføre tiltak for å fremme FNs bærekraftsmål, og Fairtrade Norge holder jevnlig svært populære Nettverkstreff for faglig påfyll og erfaringsutveksling.

Volda og Ørsta 15-års jubileum

I oktober var det Volda og Ørsta sin tur til å feire jubileum, med 15 år som Fairtrade-kommuner. Dette ble markert med historisk tilbakeblikk, kulturelle innslag og stands på Ivar Aasen tunet. Daglig leder i Fairtrade Norge, Tone Faugli, holdt tale, sammen med blant andre ordførerne i Volda og Ørsta. Møre og Romsdal har som mål å bli bærekraftsfylke nr. 1 i landet, og kommunene er pekt ut som nøkkelaktører i dette arbeidet. For Volda og Ørsta er bærekraftsmålene styrende i all deres virksomhet, og ved å være Fairtrade-kommuner, kan de bidra til å nå flere av målene. Et viktig fokus for begge kommunene er å øke kunnskapen og forbruket av Fairtrade-merkede produkter blant innbyggerne gjennom diverse aktiviteter og informasjonsdeling.

«Å vere Fairtrade-kommune er ein svært konkret og synleg måte å arbeide med berekraftsmåla på, noko som også verkar positivt inn på omdømet til kommunane», sier Ingrid Opedal, Leder i styringsgruppen for Fairtrade-kommunene Volda og Ørsta.

Hva er Fairtrade-kommune?

Innkjøp i kommunene kan bidra til oppnåelse av FNs bærekraftsmål og ivaretagelse av menneske- og arbeidstakerrettigheter. Fairtrade-kommune er en utnevning som gis til kommuner som engasjerer seg for rettferdig og bærekraftig handel og som jobber for å øke kjennskapen til og forbruket av Fairtrade-merkede produkter. Følgende kriterier ligger til grunn:

- **Politisk vedtak:** Det må være et politisk vedtak om at kommunen ønsker å være en Fairtrade-kommune.
- **Innkjøpsmål:** Offentlige anskaffelser av Fairtrade-merkede

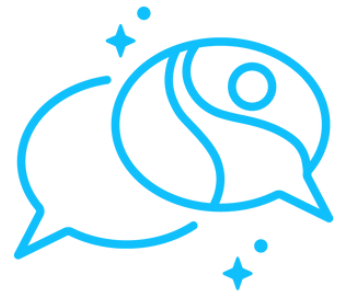
produkter bidrar til økt råvarebetaling og fattigdomsbekjempelse hos råvareprodusenter i sør. Kommunen skal sette mål for hvor stor andel av totalt innkjøp, innenfor minst to produktkategorier, som skal være Fairtrade-sertifiserte. Her er det rom for prosentvis progresjon over et bestemt tidsrom.

- **Rapportering:** Medlemskapet er løpende og kommunen rapporterer årlig på innkjøpstall og eventuelle kommunikasjonsaktiviteter.
- **Kommunikasjonsaktiviteter:** Kommunen oppfordres til å ha egne kommunikasjonsaktiviteter gjennom året.

De vanligste spørsmålene vi fikk i 2023

De vanligste spørsmålene vi fikk i 2023

1. Hva er de mest risikoutsatte råvarene og områdene? Hva gjør Fairtrade for å svare på risikoene?
2. Hva gjør Fairtrade for å forebygge avskoging?
3. Hva er definisjonen på levelønn og leveinntekt, og hva er Fairtrade sine løsninger?
4. Hva er forskjellen på Fairtrade og andre sertifiseringer?
5. Hvordan jobber Fairtrade med miljø, klima og biologisk mangfold?

Vi har samlet noen av svarene her:

1. a. Risikoutsatte råvarer og områder

De mest presserende risikofarene Fairtrade jobber med er **kaffe, kakao, te, sukker** og **bananer**. De mest presserende risikoområdene er **barns rettigheter, klima, diskriminering, tvangsarbeid, likestilling, arbeidernes rettigheter og vilkår, levelønn og leveinntekt, vannkvalitet og -forbruk** samt **biologisk mangfold**.

1. b. Hva Fairtrade gjør på ulike risikoområder

Fairtrade har utviklet et risikokart som er et godt verktøy for å identifisere og håndtere ulike risikoområder. Under er et eksempel fra et av risikoområdene.

Barns rettigheter:

Det anslås at 160 millioner barn på verdensbasis er engasjert i arbeid som truer deres helse og sikkerhet eller avbryter skolegangen. 70% av disse er tilknyttet jordbrukssektoren. Brudd på barns rettigheter har mange årsaker, men diskriminering og fattigdom er de mest utbredte. På grunn av de lave inntektene og lønningene på gårder, gruver og tekstilfabrikker, sliter mange husholdninger med å gi tilstrekkelig ernæring og skolegang til barna sine. Når for eksempel kaffeprisene faller, søker voksne i jordbruksfamilier ofte lønnsarbeid utenfor gården for å kompensere for lav inntekt fra kaffe, noe som etterlater barn og ungdommer til å ta på seg gårdsansvaret hjemme.

Fairtrade har tydelige retningslinjer for barns rettigheter inkludert i Fairtrade-standardene. I tillegg jobbes det aktivt med forebyggende og avbøtende tiltak.

Detaljert informasjon om de forskjellige risikoområdene og Fairtrades respons ligger åpent tilgjengelig på <https://riskmap.fairtrade.net>.

2. Hva gjør Fairtrade for å forebygge avskoging?

- Konservering av skog
- Skogplanting
- Fremming av bærekraftig skogbruk
- Utfasing av skadelig praksis
- Geolocation mapping
- Bevisstgjøring og opplæring
- Unngå handel med varer basert på avskoging
- Implementering av lover og direktiver i Fairtrade-standarder

Jordbruk er ansvarlige for 31% av menneskeskapt klimagassutslipp, ifølge FAO. Avhengig av produktet, er de viktigste kildene til utslipp avskoging, gjødselbruk, prosessering, transport eller detaljhandel. Avskoging er en betydelig bidragsyter til klimaendringer og hele 73% av all global avskoging skyldes utvidelse av jordbruk.

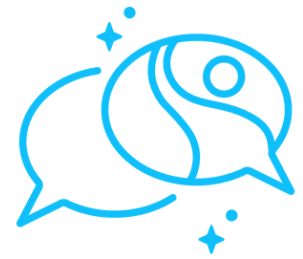
For å redusere miljødeleggelse og klimapåvirkning har Fairtrade oppdatert sin kaffestandard som krever at sertifiserte produsenter og handelsaktører (betalere og transportører) styrker forebygging, overvåking og reduksjon av avskoging.

De oppdaterte standardene på kaffe og kakao, godkjent av Fairtrade Standards Committee, oppfyller, og overstiger på noen områder kravene i EUs avskogingsforordning (EUDR) som trådte i kraft i juni 2023.

Noen av hovedpunktene i den nye kaffestandarden er en cut-off dato for avskoging 1. januar 2014, som betyr at ingen kaffe skal komme fra områder hvor avskoging har funnet sted etter dette tidspunktet. Standarden krever også at alle gårder har registrerte geolokasjonspunkter, og gårder større enn fire hektar må også ha polygonkart.

Tidligere har Fairtrade sin kakao-standard blitt tilsvarende oppdatert. Du kan lese mer om det [her](#).

3. Hva er levelønn og leveinntekt, og hva gjør Fairtrade?

En levelønn er:

"Godtgjørelse mottatt for en standard arbeidsuke på et bestemt sted, tilstrekkelig til å kunne opprettholde en anstendig levestandard for arbeideren og husholdningen. Elementer i en anstendig levestandard inkluderer mat, vann, bolig, utdanning, helsetjenester, transport, klær og andre grunnleggende behov, inkludert tilrettelegging for uventede hendelser."

- Global Living Wage Coalition

En leveinntekt er:

"Netto årlig inntekt som kreves for en husholdning på et bestemt sted for å kunne opprettholde en anstendig levestandard for alle medlemmene av den husholdningen."

- Living Income Community of Practice

Omtrent 432 millioner småskalabønder produserer anslagsvis 46 % av verdens mat. Til tross for deres kritiske bidrag, tyder forskning på at de fleste sliter med å tjene nok til å dekke grunnleggende behov.

Manglende levelønn er spesielt utbredt innen kaffe-, kakao- og sukkerrørproduksjon, men småskalabønder i mange verdikjeder sliter med utilstrekkelig inntekt. I de største kakaoproduserende landene, Ghana og Elfenbenskysten, lever opptil 58 % av jordbruksfamiliene i ekstrem fattigdom. Andelsbønder er en spesielt fattig gruppe. Blant sukkerrørbønder på Fiji og Filippinene er inntektene under minstelønnen. Over 80 % av kvinnelige risbønder i Pakistan rapporterer om alvorlig matmangel.

Usikkerhet og gjeld

Prisvolatilitet er en annen viktig årsak til den økonomiske usikkerheten mange småskalabønder står overfor. Volatiliteten er særlig sterk innen kaffe, en av verdens mest omsatte varer, som er sterkt påvirket av værforhold og spekulativ futures-handel på New York

og London børsene. En annen vare som lider av ekstrem prisvolatilitet, er vanilje. I tillegg til å håndtere prisrisiko, bærer småskalabønder stor risiko knyttet til inflasjon i produksjonskostnader og avlingstap på grunn av vær, skadedyr eller feil i transport. Småskalabønder tar ofte på seg gjeld for å dekke familie- og gårdsbehov, som kan føre til en uunngåelig syklus av dypere fattigdom.

Å oppnå bærekraftig leveinntekt for småbønder og arbeidere er selve kjernen i Fairtrade sitt oppdrag. For å få til dette, trenger bøndene en pålitelig og tilstrekkelig inntekt for å drive bærekraftig landbruk og ha råd til en anstendig levestandard.

Vår strategi er basert på tre innsatsområder:

- 1** Å oppmuntre til en bærekraftig produksjon for å øke gårdens avkastning, effektivitet og motstandsevne, i harmoni med miljøet;
- 2** Å fremme ansvarlig innkjøpspraksis, herunder støtte selskaper som etablerer langsiktige innkjøpsforhold og betaler bærekraftige priser som støtter gårdsinvesteringer og en anstendig leveinntekt; og
- 3** Å skape et miljø der bønder kan produsere bærekraftig og drive kollektiv handling for å få på plass retningslinjer som gir likere konkurransevilkår for hele industrien.

Fairtrades arbeid på levelønn og leveinntekt viser gode resultater. En spørreundersøkelse blant bønder i Afrika og Midt-Østen viste at det viktigste for dem var å være med i en sertifiseringsordning med minimumspris.

Vi ser også lovende resultater fra Living Income Learning-prosjektet med Tony's Open Chain (Tony's Chocolonely) og Ben & Jerry's. Bønder som deltok i prosjektet tjente i gjennomsnitt 15 % mer enn de myndighetsregulerte farmgate-prisene.

For å lære mer om hvordan vi jobber og progresjon mot leveinntekt, les vår [pressemelding](#).

4. Forskjellen på Fairtrade og andre sertifiseringer

Det er krevende å holde oversikt over bærekraftsmerker innen ulike kategorier. Som et bidrag til økt kompetanse i markedet knyttet til hva ulike sertifiserings- og merkeordninger dekker i sine kriteriesett, har Etisk Handel Norge gjort et omfattende arbeid med å sammenligne sertifiseringer innen tre kategorier: dagligvare, tekstil, samt produkter og merker.

Fairtrade kan vise til beste praksis på opptil 8 av 13 områder, og scorer på topp i alle tre kategoriene.

Sertifiseringsveilederene er tilgjengelig i sin helhet [her](#).

Dagligvare

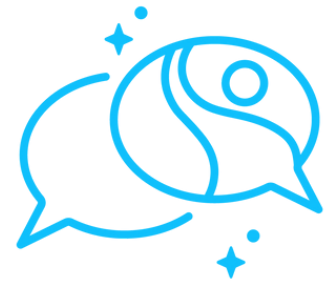
Etisk Handel Norge												
Rangert etter hvor omfattende Etisk Handel Norges prinsipper er dekket												
	Frage om arbeidsforhold	Frage om miljø og bærekraft	Bærekraft	Etisk innkjøp	Etisk handel	ISO	Lev	Arbeidstid	Regulere produsenter	Ungt miljø og bærekraft	Ungt miljø	Dynamisk
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Tekstil

Etisk Handel Norge												
Rangert etter hvor omfattende Etisk Handel Norges prinsipper er dekket												
	Frage om arbeidsforhold	Frage om miljø og bærekraft	Bærekraft	Etisk innkjøp	Etisk handel	ISO	Lev	Arbeidstid	Regulere produsenter	Ungt miljø og bærekraft	Ungt miljø	Dynamisk
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Produkter og merker

Etisk Handel Norge												
Rangert etter hvor omfattende Etisk Handel Norges prinsipper er dekket												
	Frage om arbeidsforhold	Frage om miljø og bærekraft	Bærekraft	Etisk innkjøp	Etisk handel	ISO	Lev	Arbeidstid	Regulere produsenter	Ungt miljø og bærekraft	Ungt miljø	Dynamisk
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

5. Litt om hva Fairtrade gjør innen miljø, klima og biologisk mangfold

Fairtrade har som mål å fremme bærekraftig matproduksjon og miljøvern gjennom en unik, tosidig tilnærming.

Ved å følge Fairtrade-standardene og bli sertifisert som en Fairtrade-produzent, må bønder forbedre jord- og vannkvaliteten, håndtere skadedyr, unngå bruk av skadelige kjemikalier, håndtere avfall, redusere utslipp av klimagasser og beskytte biodiversitet. Dette gjør det mulig for bøndene å forbedre jorden sin og utvikle næringsrike jordarter som støtter sunne planter og oppmuntrer til at dyrelivet bidrar til å kontrollere skadedyr og sykdommer.

Å være en del av Fairtrade betyr å ha tilgang til opplæring og informasjon og være bedre klar over miljøproblemer og den innvirkningen disse har på deres liv og avlinger.

På produksjonssiden støtter Fairtrade, og gir insentiver til prinsippene for agroøkologi for å fremme overgang til mer motstandsdyktige jordbrukspraksiser og implementere klimatilpasningsplaner.

FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO) sier at agroøkologi "søker å optimalisere samspillet mellom planter, dyr, mennesker og miljøet samtidig som man tar hensyn til de sosiale aspektene som må tas opp for et bærekraftig og rettferdig matsystem." For eksempel fremmer agroøkologi jordbrukspraksiser som reduserer utslipp, resirkulerer ressurser og prioriterer lokale forsyningskjeder. Det muliggjør klimaresistent jordbruk, som støtter bevaring av dyreliv og utnytter naturen til å gjøre det harde arbeidet, for eksempel pollinering av avlinger og kontroll av skadedyr.

Sterk tilstedeværelse i 2023

Vi arbeider med informasjonsformidling ut mot forbrukere, bedrifter og organisasjoner. Vårt mål er å øke kjennskap til merkeordningen og øke kunnskapen om effekten av Fairtrade. Kommunikasjonen skal bidra til å skape engasjement, etterspørsel og til å styrke vår posisjon i markedet.

Her en noen eksempler fra året som gikk:

Fairtrade-uken

I uke 42 kjørte vi årets Fairtrade-uke hvor vi sammen med det offentlige og privat næringsliv setter fokus på arbeidet som Fairtrade gjør.

Oslo og Bergen kommune deltok på årets kampanje. Det ble delt ut Fairtrade-banener og Fairtrade-blomster i bybildet og satt ut informasjonsplakater i kollektivtrafikken. I tillegg til Oslo og Bergen kommune, var både andre kommuner og bedrifter med Fairtrade-sertifiserte produkter med på å sette fokus på betydning av Fairtrade denne uken.

Debattinnlegg: «Alt blir dyrere. Hvem betaler egentlig prisen?»

I Dagsavisen stilte vi spørsmålet – når «Alt blir dyrere. Hvem betaler egentlig prisen?» Vi la vekt på at fattige bønder erfarer høy inflasjon og har store utfordringer med å dekke sine kostnader, og fattigdom er ofte rotårsak til barnearbeid mm. Les artikkelen [her](#).

Paneldebatt: Skal vi akseptere at kaffebøndene er fattige?

I november lanserte Utviklingsfondet sin nyeste rapport om kaffe: «Hvordan kan vi sikre en bærekraftig kaffebransje?», som kaster lys over fremtidens kaffeproduksjon og kaffebøndene som dyrker den. Rapporten fokuserer spesielt på småskala kaffedyrkere i det globale sør, som utgjør flertallet av verdens 20 millioner kaffebønder. En hovedutfordring er fattigdom og mangel på anstendig betaling for kaffe.

Fairtrade Norge, representert av daglig leder Tone Fugli, deltok i paneldebatt sammen med daglig leder av Fuglen, Einar Kleppe Holthe, og innkjøpsdirektør for kaffe produsenten Joh. Johannson, Roger Wilhelmsen. Der løftet vi frem hvordan Fairtrade arbeider med og for småskalabønder, klimatilpasninger og menneskerettigheter, samt viktigheten av anstendig betaling.

Meld deg på vårt nyhetsbrev og følg oss i sosiale medier [@fairtradenorge](#)

Fairtrade fungerer!

Fairtrade var på Arendalsuka og dette var budskapet:

- ✓ Anstendig betaling helt essensielt.
- ✓ Sertifiseringer må være uavhengige og vise dokumenterte resultater.
- ✓ Innkjøpet av Fairtrade- sertifiserte produkter må øke- det er hva småskalabønder ber om.

Dette var hovedbudskapet til daglig leder Tone Faugli i Arendal 15. august under debatt om kaffe og sertifiseringer.

Debatt: Glemte dere at verden handler, kjære ekspertutvalg?

I Panorama (tidligere Bistandsaktuelt) stilte Etisk Handel og vi spørsmålet om ekspertutvalget hadde glemte handel når de la frem nye tiltak for utviklingspolitikken. Her etterlyser vi en debatt om hvordan flytte handel fra ikke-bærekraftig til bærekraftige produkter og tjenester, på samme måte som vi har hatt en debatt om hvordan flytte investeringer fra fossil til fornybar energi. Handel har et enormt utviklingspotensial, når gjort på riktig måte. I 2022 var global handel på 326 billioner norske kroner. Samme år var den internasjonale bistanden fra OECDs utviklingskomité sine medlemsland sammenlagt 2 billioner norske kroner, altså langt under én prosent (0,6 prosent) sammenlignet med størrelsen på handel. Les artikkelen [her](#).

«Fairtrade kan være et nyttig verktøy for å vurdere og håndtere menneskerettigheter i bedriftenes verdikjeder»,

skriver Deloitte og CARE i rapporten [Gender Equality and the Norwegian Transparency Act](#).

Rapporten som ble utarbeidet av Deloitte på vegne av CARE Norge viser at relativt få norske bedrifter tar i betraktning hvordan risiko for menneskerettighetsbrudd kan påvirke kjønnene ulikt.

I Fairtrade jobber vi med å minske dette kjønnsgapet. Fairtrade-standardene er utformet for å forhindre kjønnsulikhet, øke kvinnelig deltakelse og gi flere kvinner og jenter tilgang til fordeler, og Fairtrade kan vise til gode resultater.

Andre arrangementer og eventer

Fairtrade Norge var synlige og deltok på en rekke eventer og debatter i 2023. Blant disse var:

- Etisk Handel - Sertifiseringer som tiltak for å håndtere risiko i leverandørkjeden: Deling av erfaringer
- KS Anskaffelsesforum
- Asker Kommunes interne Anskaffelsesforum sammen med Miljømerking Norge/Svanemerket
- Innspill til Norges Afrika-strategi med UD på Litteraturhuset
- Innspill til klimatilpasningsstrategi hos UD og Norad
- Nettverkstreff for kommuner

Panorama
nyheter
Debatt Overganger Tips oss

En blomsterhandler gir buketter klare for salg på et marked i Nairobi, Kenya. - Vi diskuterer hvordan man kan flytte investeringer fra fossil til fornybar energi. La oss få den samme debatten om hvordan flytte handel fra ikke-bærekraftig til bærekraftige produkter og tjenester, skriver Tone Cecilie Faugli og Heidi Furuseth. Foto: Wang Guansen / Xinhua / NTB

Meninger:

Glemte dere at verden handler, kjære ekspertutvalg?

Et regjeringsoppnevnt utvalg foreslår store endringer i norsk bistand, som omstrukturering, mobilisering av mer privat kapital og å øke bistand og klimafinansiering. Rapporten er tydelig og god, men svikter på et viktig område: Handel ser ut til å være helt glemt.

Publisert: Fredag 04. august 2023 - 11:06

Dette er et debattinnlegg. Meningene i teksten er skribentenes egne.

I rapporten «Investering i en felles fremtid. Et nytt rammeverk for utviklingspolitikken» fastslår et ekspertutvalg at bistand virker, men at langt mer finansiering må til for at vi skal nå våre felles mål. Vi må både øke bistandsbudsjettet og annen finansiering. Privat sektor må mobiliseres, noe vi også er enig i.

Privat sektor er imidlertid mer enn investeringer. Det er i høyeste grad handel. Og den globale handelen har lattet millioner ut av fattigdom, ifølge FNs organ for handel og utvikling UNCTAD.

Lite bistand i forhold til handel

I 2022 var global handel på 326 billioner norske kroner. Samme år var den internasjonale bistanden fra OECDs utviklingskomité sine medlemsland sammenlagt 2 billioner norske kroner, altså langt under én prosent (0,6 prosent) sammenlignet med størrelsen på handel.

Dette er ikke helt sammenlignbare størrelser, men sier noe om potensialet i global handel som virkemiddel for utviklingspolitikken. Potensialet for å flytte kapitalstrømmer både via investeringer og handel i retning bærekraft og der vi ønsker at kapitalen skal virke, er enormt.

Glemte ekspertutvalget handel?

Barnettman halvparten i bilene i feriene, men alle har en rekke problemer, og det er viktig å vite om dette. Dette er ekspertrapporten:

Prosjektbesøk og resultater

Med støtte fra:

Norad

KVALITET
**MESTER
GRØNN**
SIDEN 1983

NorgesGruppen

Norad-støttede prosjekter

Retten til et verdig liv og et bærekraftig livsgrunnlag

Norad, Mester Grønn og NorgesGruppen støtter prosjektet "*Right to a Dignified Life and Sustainable Livelihood*" i Afrika. Deres støtte er med på å styrke flere lokalsamfunn, spesielt kvinner og ungdom, i prosjektlandene.

Prosjektet er utarbeidet i samarbeid med Fairtrade Africa, og retter seg mot kakaobønder i Ghana og Elfenbenskysten, samt blomsterarbeidere i Kenya. Økonomisk selvstendighet, beslutningsdeltakelse, og ikke-diskriminering er viktige virkemidler for et verdig liv og bekjempe fattigdom. Prosjektet implementerer tre hovedprogrammer: Women School of Leadership, Young Cooperative Managers Academy, og et program med fokus på Gender Based Violence.

I løpet av 2023 var Fairtrade Norge to ganger i Afrika for å besøke de Norad-støttede prosjektene. I mai ble det tur til kakaobøndene i Elfenbenskysten og Ghana, mens i oktober var det besøk hos blomsterarbeiderne i Kenya som stod på agendaen. På disse turene fikk vi anledning til å høre erfaringer fra og prate med deltakere, og ikke minst overvære avgangsseremoniene til deltakere som hadde fullført hele programmet. Det ble to lærerike og inspirerende opphold med mange oppløftende historier.

"Women's School of Leadership" (WSOL)

Dette er et program som støtter kvinnelige bønder og arbeidere. Studier viser at deltakerne har opparbeidet økte ferdigheter og kunnskap om likestilling, de engasjerer seg i lederstillinger og forebygging av seksuelle overgrep. Kvinnene har forbedret beslutningstaking og kompetanse innen ledelse, og kan ta frivillige lederroller i organisasjonene hvor de jobber og lokalsamfunnet for øvrig.

"Young Cooperative Managers Academy"

Det er essensielt å beholde unge i matproduksjonen for å sikre neste generasjons gårdsdrift. Dette programmet retter seg mot unge kakaobønder i Ghana og Elfenbenskysten, og har en praktisk tilnærming hvor opplæring innen økonomistyring, budsjettering og forhandlingsteknikker er sentralt.

"Gender Based Violence"

Kvinnene som jobber på blomsterplantasjer i Kenya får i tillegg til treningsprogrammet til WSOL nødvendig informasjon og veiledning om seksuell trakassering og kjønnsbasert vold. Deltagere har fått økt bevissthet rundt likestilling, og kunnskap om hvordan de kan beskytte seg mot seksuell trakassering og kjønnsbasert vold.

Norad-støttede prosjekter

Kakaobønder i Ghana og Elfenbenskysten foretrekker Fairtrade

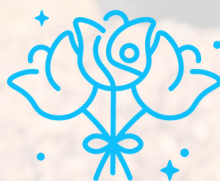

På reise til Ghana og Elfenbenskysten ble vi ekstra oppmerksomme på hvor viktig Fairtrade er for kakaobønder. Bøndene vi snakket med fortalte at dersom de kunne valgt, ville de solgt en langt større andel som Fairtrade-sertifisert. Dette på grunn av bedre pris og den opplæringen og støtte som Fairtrade gir.

Vi fikk se og høre hvordan Fairtrade jobber med å redusere risiko for barnearbeid, tap av biologisk mangfold og avskoging. Nye innovative løsninger på sporbarhet er også tatt i bruk.

Vi ønsker å takke sponsorene til dette prosjektet: Norad, NorgesGruppen og Fairtrade Africa, for støtte til programmene Womens School of Leadership og Young Cooperative Managers Academy. Les mer om programmene [her](#).

Styrket kunnskap og økt produktivitet i Kenya

Fairtrade Norge har vært i Kenya med Norad for å se på resultatene fra utviklingsprogrammet «Women School of Leadership».

I løpet av oppholdet fikk vi sett hvordan dette har blitt implementert i praksis – med historier om endring i både holdninger og adferd. Om kvinner som har tatt lederstillinger som tidligere var forbeholdt menn, om menn som totalt har endret sine holdninger og adferd mot kvinner, og om kvinner som har blitt fratatt jordeiendom, som nå har fått alt tilbake etter å ha blitt opplyst om sine rettigheter.

Det var også svært betryggende å høre fra ledelsen på blomsterfarmene at de støttet opp om programmene og arbeideres deltagelse, at deltagerne ble gitt tid til å lære opp sine kollegaer når de kom tilbake fra kurs, og at de så klare resultater i form av langt lavere nivåer av kjønnsrelaterte konflikter på arbeidsplassen, mer åpenhet, mindre frykt og diskriminering basert på kjønn, bedret problemløsning, kvinner som tør å si ifra, en gladere arbeidsstyrke og økt produktivitet.

Vi ønsker å takke sponsorene til dette prosjektet: Norad, MesterGrønn og Fairtrade Africa, for støtte til programmene Womens School of Leadership og Young Cooperative Managers Academy. Ler mer om programmet [her](#).

Denise Etchiambone, Kakaobonde, Elfenbenskysten

Tidligere stolte jeg ikke på meg selv. Jeg hadde ikke selvtillit. Nå som jeg har deltatt på opplæringen har jeg fått selvtillit, blitt inspirert, fått ny kunnskap, og nå har jeg bestemt meg for at jeg vil bygge mitt eget meieriproduksjonselskap. Jeg har en visjon om at om fem år skal jeg være leder for mitt eget suksessrike selskap.

Lawrence Dalitsu, Blomsterarbeider, Kenya

Jeg anerkjente aldri kvinner i livet mitt – selv om jeg er gift. Min mor forlot meg og dro bort da jeg var kun en måned gammel. Jeg har levd med bitterhet mot henne i lang tid, og nå er jeg 40 år. Som et resultat av lærdommen fra Women School of Leadership, dro jeg og lette etter henne. Jeg bygde et hus og startet en liten bedrift for henne. Jeg tilga henne, og nå er jeg en fri mann. Jeg vil for alltid verdsette kunnskapen jeg har fått gjennom WSOL-treningsprogrammet.

Fairtrade globalt i 2023

Fairtrade globalt

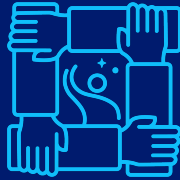
Mer enn 2 millioner mennesker over hele verden er involvert i Fairtrade. Disse er bønder og arbeidere som er tilknyttet 1930 Fairtrade-sertifiserte bondekooperativer og plantasjer i over 70 ulike land i Afrika, Asia og Latin-Amerika.

over

2 millioner

bønder og arbeidere i mer enn 70 land

1930

Fairtrade-sertifiserte kooperativer og plantasjer verden over

€210 millioner

i Fairtrade Premium tjent av produsent-organisasjoner globalt

Fairtrade-standarder for over

300 råvarer

2700+

merkevareeiere verden over som velger Fairtrade

4200+

Fairtrade-sertifiserte handelsaktører globalt

ca.

80%

av alle Fairtrade-sertifiserte produsent-organisasjoner innfører klimatilpasningstiltak

Anstendig betaling

for det de produserer er det som bønder og arbeidere anser som viktigst ifølge en fersk undersøkelse

68%

Ansatte på Fairtrade-sertifiserte plantasjer brukte 68 % av Fairtrade-premiumen på utdanning, helsetjenester og boligtiltak

Ny Fairtrade-standard for kakao

Mer sporbarhet av kakaobønner - ja takk! Avskoging – nei takk!

I Fairtrade er vi helt enige i at verdikjeden i kakaoindustrien er kompleks, og nettopp derfor må vi jobbe mot fullstendig sporbarhet, slik den nye lovgivningen fra EU krever.

Av samme årsak har vi i Fairtrade nylig oppdatert vår kakaostandard. Fra 1. januar 2025 stiller vi blant annet krav om sporbarhet og segregering av Fairtrade-sertifiserte kakaobønner helt til de forlater opprinnelseslandet. Oppdateringen inneholder også nye krav om digitale systemer i kooperativene, som kan formidle de viktige dataene som trengs for å sikre sporbarheten av kakaobønnene helt til første ledd.

Ansvarlig produksjon av verdens råvarer handler også om beskyttelse av miljø og klima og ikke minst menneskerettigheter. Disse hensynene er også ivaretatt i Fairtrades standarder. Derfor er Fairtrade-sertifisering et verktøy for å arbeide med ansvarlighet i bredere forstand.

De nye EU-kravene vil kreve en omstilling i verdikjeden, og det vil koste. I denne omstillingen oppfordrer vi industrien til å sikre at regningen ikke sendes til kakaobønderne, som allerede sliter med massiv fattigdom og i tillegg påvirkes av alvorlige konsekvenser av klimaforandringer.

Styrket tiltak for overvåking av avskoging

Partnerskapet med Satelligence og Farmforce vil tillate oss å skalere opp satellittovervåking av skogområder til sertifiserte kakao- og kaffe produsentorganisasjoner over hele verden.

Det viktigste målet med initiativet er å gi mer åpenhet til Fairtrade-sertifiserte kooperativer når det gjelder data om avskogingsrisiko på medlemmenes gårder. Disse dataene kan deretter deles med kommersielle partnere og gi innsikt i hvordan man kan implementere bærekraftige strategier som bedre forvalter skogområder.

Nye HREDD-veiledninger

Fairtrade har lansert to nye HREDD-veiledninger for handelsaktører og plantasjer. De nye guidene gir veiledning om HREDD tilpasset til store gårder med ansatt arbeidskraft og handelsaktører som kjøper direkte fra bondekooperativer og plantasjer. Dette følger utgivelsen av den første HREDD-veiledningen for bondekooperativer lansert i 2022 og vil snart bli supplert med en ny veiledning for Fairtrade-lisenstakere. Dette vil sikre at alle aktører involvert i globale verdikjeder kan få veiledning og praktiske råd for deres HREDD-arbeid.

Ler mer her:

- [HREDD-guide for handelsaktører](#)
- [HREDD-guide for småskalabondeorganisasjoner](#)
- [HREDD-guide for plantasjer](#)

**Levelønn og
leveinntekt er en
menneskerett**

Ny løsning for å oppnå levelønn og leveinntekt for bananprodusenter

Den nyeste tjenesten gjør det enkelt å distribuere frivillige betalinger fra dagligvareaktører til arbeidere, samt verifisering og rapportering av betalingskvitteringer. Fairtrade har også utviklet et nytt *banandashboard* som inneholder all nødvendig data for at handels- og dagligvareaktører kan rapportere fremgang tilbake til sine interessenter.

Samtidig har Fairtrade kunngjort en gjennomsnittlig økning på 0,2 % i Fairtrade-minimumspris for 'free on board' bananer (innkjøpsprisen for importører) som trer i kraft fra januar 2024. Fairtrade-premieren - den ekstra USD 1,00 per eske bananer solgt - forblir uendret.

Minimumsprisen for kaffe økte i 2023

Fairtrade International har hevet minimumsprisen på kaffe, som er et prisgulv, samt et pristillegg for økologisk Fairtrade-kaffe. Dette for å styrke kaffebønder i lys av økende klimaendringer og økonomisk ustabilitet.

Til tross for den siste tidens relativt høye verdensmarkedspriser på kaffe, står kaffebøndene overfor skyhøye produksjonskostnader og avlingstap. Bøndene har understreket at de sårt trenger en økning av Fairtrade Minimumspris, fordi de rett og slett ikke har råd til å fortsette driften med priser som gjør at de ikke klarer å dekke sine reelle kostnader.

Fairtrade-bøndene har 50% høyere inntekt viser studie

Nesten halvparten av verdens kaffebønder lever under en fattigdomsgrense på 3,2USD pr dag [1]. For de som er med i Fairtrade og får solgt sin kaffe som Fairtrade-sertifisert, har det betydelig innvirkning på inntekten. Fairtrade-bøndene har 50% høyere inntekt viser en studie fra Peru, og Fairtrade-bønder har en høyere grad av økonomisk sikkerhet. Dette skyldes i stor grad minimumsprisen - som er en unik fordel ved Fairtrade. Minimumspris gjør at bøndene kan dekke mer av sine kostnader, investere i gårdene og ha en bedre levestandard.

I krisetider blir det tydelig at Fairtrade øker bøndenes økonomiske motstandskraft og hjelper dem med å kunne fortsette i yrket sitt.

Tatjana Mauthofer,
Forsker ved MainLevel Consulting

FAIRTRADE

Oppdatering av øvrige standarder

• Blomster og planter

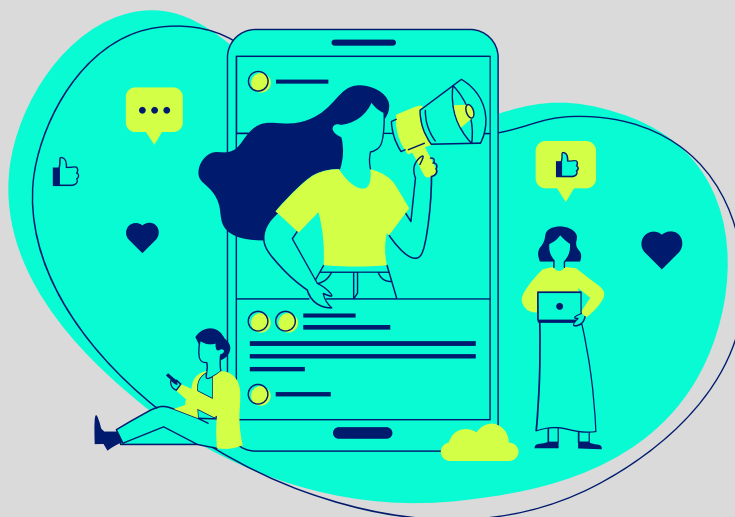
Den reviderte standarden har økt fokuset på bl.a. forvaltning og bruk av Fairtrade-premieren, forebygging av seksuell trakassering samt nye miljøkrav inkludert karbonavtrykk og klimatilpasning, m.m.

• Hasselnøtter

Fairtrade International har kunngjort tillegg av hasselnøtter til omfanget av Fairtrade-standarden for nøtter og introdusert en pris for økologiske hasselnøtter fra Georgia.

Verdens mest anerkjente etiske merke

Fairtrade-merket er det mest gjenkjente og anerkjente etiske merket på verdensbasis. Ifølge en forbrukerundersøkelse utført av GlobeScan i 2023, gjenkjenner 71% av forbrukerne globalt sett Fairtrade-merket, og blant disse har 86% tillit til det. Videre fremhevet undersøkelsen at forbrukerne primært forbinder Fairtrade med arbeidstakeres rettigheter og anstendige arbeidsforhold (75%), samt mer rettferdig betaling til produsentene (73%).

71%

kjenner til Fairtrade-merket og vet hva merkeordningen står for.

86%

forbrukere som kjenner til Fairtrade-merket, har tillit til merkeordningen.

75%

forbrukere sier at Fairtrade-merket gjør det enkelt å avgjøre om et produkt er produsert på en etisk og ansvarlig måte.

67%

forbrukere sier de er fortsatt villige til å betale mer for bærekraft til tross for økte levekostnader.

75%

føler de står sammen med bøndene og produsentene som dyrker maten deres når de handler Fairtrade.

79%

av forbrukerne som har sett Fairtrade-merket på produkt, har et positivt inntrykk av produktets merkevare.

Drivere blant forbrukere:
 ✓ Miljø – hindre avskoging
 ✓ Unngå barnearbeid
 ✓ Skikkelige arbeidsforhold

Forbrukere har en sterk preferanse for Fairtrade over andre merkeordninger når de handler.

Dette er Fairtrade

Fairtrade er en internasjonal merkeordning og utviklingsorganisasjon for rettferdig handel. Vi jobber med over 2 millioner bønder og arbeidere globalt. Gjennom Fairtrade-standardene stilles det økonomiske, sosiale og miljømessige krav for å sikre menneske- og arbeidstakerrettigheter i verdikjeden.

Det innebærer en minimumspris og en premiumbetaling til bøndene, tryggere arbeidsforhold og en mer bærekraftig jordbrukspraksis. Fairtrade er også den eneste globale ordningen som er 50% eiet og drevet av råvareprodusentene. Dette gjør Fairtrade unik.

En høy standard for råvareproduksjon

Våre standarder og krav svarer på alle de tre bærekraftspilarene: sosialt, økonomisk og miljø.

Vi sikrer en minimumspris

Vi er den eneste sertifiseringsordningen som stiller krav til råvarebetaling. Fairtrade minimumspris gir økonomisk sikkerhet og forutsigbarhet til bøndene når markedsprisene svinger.

En ekstra premium-betaling

Vi krever den høyeste Premiumen på markedet, for at råvareprodusentene skal kunne investere i utviklingsprosjekter som for eksempel skoler, helsetjenester, infrastruktur eller brønner.

Bønder og arbeidere har eierskap

Vi er en demokratisk organisasjon, og den eneste globale ordningen som er 50% eiet og drevet av råvareprodusenter. I tillegg gir kooperativdannelse en sterkere posisjon i markedet.

Vi dekker alle tre bærekraftspilarene og har tredjepartssertifisering

Våre standarder og krav svarer på de tre bærekraftspilarene, sosialt, økonomisk og miljømessig. FLOCERT sjekker at vilkårene blir fulgt og rapporterer brudd.

Et EU-godkjent sertifiseringsmerke

EU-sertifiseringsmerker er en ny type varemerke i EU-varemerkesystemet. EU-sertifiseringsmerker brukes til å skille varer eller tjenester som er kontrollert og oppfyller kravene til et bestemt sertifiseringsorgan fra varer eller tjenester som ikke har vært underlagt slik kontroll. I dette ligger en plikt om uavhengighet og nøytralitet fra merkehaveren overfor alle markedsaktører.

Vårt arbeid med bærekraftsmålene

FNs bærekraftsmål står sentralt i Fairtrade sitt arbeid, fra prosjekter på bakken og samarbeid med kommersielle aktører, forskning og studier, til å snakke opp småskala-bøndenes sak i offisielle settinger. Fairtrade sine fokusområder omfatter blant annet bekjempelse av fattigdom, likestilling, anstendig arbeid og klimaendringer. Det er gjennom samarbeid med forbrukere, bedrifter, organisasjoner og regjeringer at arbeidet drives fremover, og skaper en positiv endring.

1. Utrydde fattigdom

Å bekjempe fattigdom ligger i kjernen av Fairtrades oppdrag. Rundt 80 % av verdens fattige bor på landsbygda, og mange av disse er bønder og arbeidere. Fairtrade jobber for å oppnå anstendige inntekter ved å sette mål for leveinntekt og levelønn, fremme kollektive lønnsforhandlinger, og beskytte mot markedssvingninger med Fairtrade minimumspris.

2. Utrydde sult

Nå står 350 millioner mennesker i verden i fare for å sulte. For å utrydde sult trenger bønder en anstendig pris for varene de dyrker. Småskalabønder står for 70 % av matproduksjonen i verden og spiller derfor en stor rolle i arbeidet med å utrydde sult. Bønder trenger finansiell stabilitet for å investere i produksjonen og for å sikre langsiktig matsikkerhet for familiene og lokalsamfunnet.

5. Likestilling mellom kjønnene

FN anslår at utjevning av forskjeller mellom kjønnene vil løfte 150 millioner mennesker ut av fattigdom. Fairtrade legger til rette for at kvinner i kooperativ og plantasjer kan delta i beslutningsprosesser, få bedre lønn og diversifisere inntektene sine. Fairtrade-standardene forbyr blant annet kjønnsdiskriminering, seksuell trakassering og kjønnsbasert vold.

8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Millioner av bønder og arbeidere tjener ikke nok til å dekke sine grunnleggende behov. Verdikjeden i råvareproduksjon har høy risiko for menneskerettighetsbrudd, inkludert barne- og tvangsarbeid, menneskehandel, seksuell trakassering og diskriminering i ansettelser. Fairtrade-standarder forbyr barne- og tvangsarbeid og fremmer bedre arbeidsforhold og langsiktige handelsavtaler.

12. Ansvarlig forbruk og produksjon

Fairtrade-produserte varer oppfyller strenge sosiale, økonomiske og miljømessige standarder. Fairtrade er en global bevegelse som har som mål å oppnå handelsrettferdighet og støttes av tusenvis av byer, kommuner, skoler, bedrifter, universiteter, myndigheter og forbrukere. I tillegg fremmer Fairtrade anstendige priser for råvarer, transparente kontrakter og åpenhet i forhandlinger.

13. Stoppe klimaendringene

Det er bønder som produserer råvarene som møter klimaendringer først. De står overfor økende risiko for tørke, økende temperaturer, skiftende nedbør, flom, jordforringelser, ørkenspredning, knappe vannkilder, skadedyr og sykdommer. Fairtrade-bønder bruker premiumbetalingen for å tilpasse seg konsekvensene av klimaendringene. Fairtrade støtter utvikling av klimatilpasningstiltak som f.eks. oppsamling av regnvann, beplantning av skyggetrær, biogass og fornybare energikilder.

16. Fred og rettferdighet

Fairtrade er den eneste merkeordningen som eies og drives av bønder og arbeidere. Fairtrade International er drevet som en stiftelse med en generalforsamling der bønder og arbeidere har 50 % stemmerett. De sertifiserte plantasjene og kooperativene som overholder Fairtrade-standardene skal være demokratiske, transparente og bedre stilt til å forhandle priser med handelsaktører i verdikjeden.

17. Samarbeid for å nå målene

Globale leverandørkjeder favoriserer ofte storskalaproduksjon fremfor småskala. Fairtrade støtter mer enn 1,9 millioner bønder og arbeidere, 1930 kooperativer og plantasjer, utallige fagforeninger og forbrukere. Fairtrade samarbeider med tusenvis av bedrifter for å gi en reell utviklingseffekt for råvareprodusentene, samtidig som det samarbeides med myndigheter for å oppnå en mer rettferdig handelspraksis.

Årsberetning og regnskab

Stiftelsen Fairtrade Norge

Fairtrade Norge ble stiftet i 1997. Fairtrade er en internasjonal merkeordning for mer rettferdig råvarehandel mellom bønder og arbeidere i lavinntektsland og importører i ulike markeder. De internasjonale Fairtrade-standardene innebærer at sertifiserte produsenter i Afrika, Asia og Latin-Amerika blant annet får økt markedstilgang, tryggere arbeidsforhold, og mottar en garantert minimumspris for råvarene.

Fairtrade-merking av produkter er en konkret og pålitelig løsning for importører og forbrukere i Norge som ønsker å bidra til mer rettferdig handel og utvikling i fattige land. Fairtrade Norges hovedoppgaver er å påvirke og bistå leverandører i Norge til å tilby flere Fairtrade-merkede produkter på det norske markedet, samt informere norske forbrukere om hva Fairtrade er og hva de bidrar til når de kjøper Fairtrade-merkede produkter.

Vår visjon

En verden hvor bønder og arbeidere opplever forutsigbarhet og bærekraft, slik at de blir i stand til å bestemme over egne liv og egen framtid.

Vår oppgave

Ved hjelp av en internasjonal, anerkjent merkeordning, knytter Fairtrade bønder og arbeidere sammen med forbrukere. Fairtrade-merking av produkter er et konkret verktøy for importører og forbrukere som ønsker å bidra til mer rettferdig handel og utvikling.

Stiftere og partnere

- Changemaker Norge
- Den norske kirke/Kirkerådet
- Framtiden i våre hender
- Handel og Kontor i Norge
- KFUK-KFUM Global
- Kirkens Nødhjelp
- Norad
- Norges Bondelag
- Norges Bygdekvinnelag
- Norsk Folkehjelp
- Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund
- Det kgl. Selskap for Norges vel
- Press
- Redd Barna
- Spire
- Spornettverket
- Utviklingsfondet
- Verdens naturfond

Sekretariat pr. 31.12.23

- Daglig leder
- Partner- og råvareansvarlig
- Rådgiver
- Lisensieringsansvarlig
- Økonomi- og administrasjonsansvarlig
- Rådgiver
- Rådgiver
- Tone Faugli
- Andrés Lopez
- Kari Deraas
- Sara Zgolli
- Odd Michael Stavnes
- Marissa Jackson Ræstad
- Ole Wiggo Lian

Styret

- Styreleder
- Nestleder
- Styremedlem
- Styremedlem
- Styremedlem
- Styremedlem
- Styremedlem
- Styremedlem
- Varamedlem
- Martin Munthe-Kaas
- Anne Kathrine Gangstad
- Anita Sæbø
- Amar Bokhari
- Cecilie Kjeldsberg
- Eli Bleie Munklien
- Sara Zgolli
- Magne Paulsrud
- NorgesGruppen
- Mester Grønn
- Norges Vel
- Bokhari
- EY
- Innovasjon Norge
- Fairtrade Norge
- Amnesty
- Personlig valgt
- Lisenstagerrepresentant
- Stifterorganisasjon
- Personlig valgt
- Personlig valgt
- Personlig valgt
- Ansattes representant
- Personlig valgt

Styrets årsberetning

Virksomhetens art og hvor den drives

Fairtrade Norge har som formål å forvalte og markedsføre merkeordningen Fairtrade i Norge i tråd med internasjonale retningslinjer via medlemskap i Fairtrade International. Fairtrade Norge skal jobbe aktivt for å øke salget av Fairtrade-sertifiserte råvarer og produkter i Norge gjennom påvirkning av relevante aktører. Stiftelsens kontor er plassert i Oslo. Total omsetningsverdi av Fairtrade-merkede produkter i Norge i 2023 utgjorde anslagsvis kr 1,5 milliarder, uendret fra 2022. De store produktgruppene - unntagen blomster - hadde volum-nedgang i 2023, som samlet sett ble oppveiet av prisoppgang.

Redegjørelse om fortsatt drift

Årsregnskapet er avlagt under forutsetning av fortsatt drift, og styret mener at forutsetningen er til stede. Grunnet begrenset finansiering ble sekretariatets bemanning i 2023 holdt på et minimumsnivå. Med nye finansieringskilder i utsikt arbeides det nå med å styrke organisasjonen.

Redegjørelse om likestilling og arbeidsmiljø

I henhold til gjeldene lover og forskrifter fører stiftelsen oversikt over sykefravær. To medarbeidere var i foreldrepermisjon i 2023 – med til sammen 8 måneder. Sykefraværet (egne og barns sykdom) var 16 dager, hvilket tilsvarer 1,68 %. Det var i 2023 totalt 3 fast ansatte – 2 kvinner og 1 mann. Dessuten var 2 medarbeidere, 1 kvinne og 1 mann, ansatt i hhv. vikariat og prosjekt-stilling gjennom hele året. Det har vært god dialog og godt samarbeid innad i sekretariatet, og arbeidsmiljøet oppleves som svært godt.

Forhold som kan påvirke det ytre miljøet

Virksomheten medfører ikke miljøforurensning av betydning. Deltagelse i internasjonale møter og prosesser medfører normalt noe reisevirksomhet og dermed utslipp. Fairtrade Norge stimulerer alle ansatte til å bruke telefon- og videomøter der dette er hensiktsmessig. I indre Oslo velges offentlig transport. Fairtrade Norge prioriterer innkjøp av etisk- eller miljømerkede produkter. Kontorrekvisita-leverandøren er miljøsertifisert. Papiret som brukes er Svanemerket. Det anvendes utelukkende Fairtrade-merkede varer når disse er å få, så som kaffe, te, bananer, sjokolade og blomster. Fairtrade Norge benytter generelt merkeordninger i den grad det er mulig. Fairtrade Norge har kildesortering på arbeidsplassen. Det er utarbeidet etiske retningslinjer for styret i Fairtrade Norge, og for de ansatte i organisasjonen.

Redegjørelse om årsregnskapet

Årets resultat er vesentlig forbedret fra 2022 men endte med et underskudd på kr 417.000. Økt aktivitet i Fairtrade Africa-prosjektene sammen med Norad er også i 2023 hovedårsak til avvik mellom budsjett og resultat. Markedsaktivitetene (synlighet, kommunikasjon, rådgivning) er i 2023 øket betydelig. Lisensinntektene ligger 8,2 % over 2022; kr 6,5 millioner – mot ca. kr 6 millioner året før. De største inntektene kommer fra produktgruppene blomster, bananer, kaffe og bomull. Over halvparten av lisensinntektene fra bomull-produktene går til Fairtrade-organisasjoner i andre land der hvor tekstil-produktene selges. I 2023 økte antall betalende stiftere fra 5 til 6, stiftere som tidligere har betalt rabatterte stifterbidrag betalte i 2023 bidraget fullt ut, og størrelsen på stifterbidraget ble økt til kr 33.000. Samlet ga disse bidragene kr 198.000 i støtte, en forbedring på 72% fra 2022 da bidraget summerte seg til kr 115.000. Lånegiver er Fairtrade International.

Redegjørelse om den fremtidige utviklingen

Fairtrade Norge opplever en betydelig interesse og pågang fra potensielle lisenstakere og partnere, og fikk åtte nye lisenstakere i 2023. Åpenhetsloven samt økt synlighet fra Fairtrade Norge antas å være viktige drivere for utviklingen. Sekretariatet arbeider videre med å styrke relasjonen til lisenstakere, samarbeidspartnere og potensielle lisenstakere. Det arbeides videre med strategisk kunnskapsbygging om utfordringer i globale verdikjeder, samt hvordan Fairtrade er et verktøy for aktsomhetsvurderinger og bærekraftig utvikling hos sentrale aktører for å påvirke til produktutvikling og volumvekst. Det legges vekt på påvirkningsarbeid gjennom å kommunisere effekten av Fairtrade samt dialog med myndigheter, synlighet i sosiale media og informasjonstiltak gjennom ulike kanaler. Satsingen på storhusholdningssegmentet og innkjøp i offentlig sektor videreføres.

Regnskapsutdrag	2023	2022	2021
Inntekter:			
Lisensinntekter, netto	6 468 846	5 979 468	5 781 510
Prosjektstøtte/driftstøtte fra Norad	5 453 260	3 150 000	350 000
Driftstilskudd stifterne m.m.	198 000	115 000	115 000
Medlemsavgift kommuner	190 400	195 200	0
Andre inntekter	571 515	574 933	120 297
Sum inntekter	12 882 021	10 014 601	6 366 807
Kostnader:			
Fairtrade medlemsavgift m.m.	2 439 604	2 216 060	2 210 001
Sum personalkostnader	4 964 265	4 157 790	5 477 734
Husleie, strøm, renhold	636 675	615 701	634 937
Informasjon/bevisstgjøring	654	5 384	26 018
Andre driftskostnader	4 989 239	3 493 278	410 610
Sum driftskostnader	13 030 437	10 488 213	8 759 300
DRIFTSRESULTAT	-148 416	-473 612	-2 359 016

Bruk av midler

Fairtrade Norge er en ideell non-profit organisasjon. Lisensinntektene vi mottar fra våre samarbeidspartnere går både til å finansiere vårt arbeid her i Norge og til å støtte vårt internasjonale arbeid. Vårt arbeid i Norge innebærer blant annet kommunikasjon- og påvirkningsarbeid, rådgivning og oppfølging av lisenstakere, og kvalitetskontroll for å sikre en forsvarlig drift av organisasjonen.

Om lag en tredjedel av Fairtrade Norge sitt totalbudsjett går til Fairtrade sitt internasjonale arbeid.

Midlene brukes blant annet på støtte til produsentnettverkene og produsentene, utvikling av Fairtrade-standarder, opplæring, prosjektarbeid og faglig utvikling av organisasjonen.

FAIRTRADE
NORGE

Fairtrade Norge
Storgata 13
0155 Oslo
Norge

23 01 03 30
kontakt@fairtrade.no
www.fairtrade.no

